

*Βάλτος Λεπτοκαρυάς: Εγκατάσταση και Νεκροταφείο της Εποχής
του Χαλκού*

Ε. Πουλάκη Παντερμαλή, Σ. Κουλίδου, Ε. Παπαδοπούλου, Ε. Κλινάκη

Ο Βάλτος είναι εκτεταμένη προϊστορική εγκατάσταση της Μέσης και Ύστερης Εποχής του Χαλκού με επάλληλες οικιστικές φάσεις. Την συναντάμε ανατολικά της εθνικής οδού, βόρεια της Λεπτοκαρυάς, σε υψόμετρο 5 έως 13μ. Βρίσκεται στις παραθαλάσσιες υπώρειες του Άνω Ολύμπου, ανάμεσα σε δύο μεγάλους χειμάρρους, ενώ επηρεάζεται άμεσα και από μικρότερους. Στην άμεση και ευρύτερη περιφέρεια της θέσης εντοπίζονται αρκετοί αρχαιολογικοί χώροι που χρονολογούνται από την Νεώτερη Νεολιθική Εποχή έως και την Ύστερη Αρχαιότητα.

Η συνολική έκταση των τεχνικών έργων ΕΡΓΟΣΕ και Νομαρχίας Πιερίας, εξαιτίας των οποίων ανασκάφηκε η θέση, ήταν 4 στρέμματα, μετά όμως τις καταστροφές ανασκάφηκαν περίπου 2,5 στρέμματα, σε βάθος 2,5μ. Αναγνωρίστηκαν με ασφάλεια τρεις οικιστικές φάσεις με επιμέρους επιδιορθώσεις και προσθήκες (Σχ. 1, Εικ. 1). Οι τελευταίες δεν είναι πάντοτε σαφείς εξαιτίας των τεχνικών εργασιών, των διαταράξεων από τους χειμάρρους και της μεγάλης πίεσης χρόνου για την παράδοση της θέσης. Οι φάσεις ονομάστηκαν συμβατικά Βάλτος 1 έως 3 και χρονολογούνται στη Μέση και Ύστερη Εποχή του Χαλκού. Συνοπτικά έχουν ως εξής:

Βάλτος 3: Είναι εκτεταμένη εγκατάσταση, που περιλαμβάνει στρώμα καταστροφής εξαιρετικά πλούσιο σε κινητά ευρήματα, με ελάχιστα, ωστόσο, σε έκταση και αριθμό αρχιτεκτονικά κατάλοιπα. Το μεγάλο πάχος και η αργιλώδης σύσταση του στρώματος καταστροφής οδήγησε στην υπόθεση ότι η τεχνική των κατασκευών ήταν πιθανώς η τοποθέτηση ωμών πλίνθων στο έδαφος ή εκείνη με στοιβαχτό πηλό (pisé). Η κεραμική που προήλθε από το παραπάνω στρώμα αποτέλεσε οδηγό για την τοποθέτηση της φάσης στη ΜΕΧ. Τη σχετική αυτή χρονολόγηση επιβεβαίωσε η ραδιοχρονολόγηση του Δημόκριτου (1930-1745 π.Χ και 1885-1695 π.Χ.)

Στο ΝΑ όριο του ανασκαφικού χώρου εντοπίστηκε το **Κτήριο Α** (Εικ. 2) που σώζεται αποσπασματικά και μάλλον επαναλειτούργησε στην επόμενη φάση με αλλαγή της αρχικής του κάτοψης. Ήταν τουλάχιστον δίχωρο και

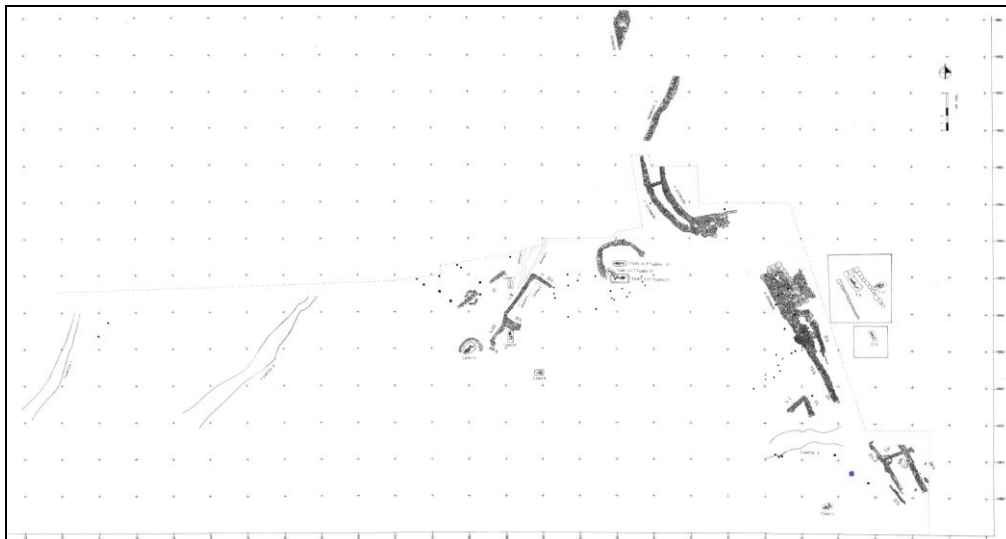
διασώθηκε μόνο ένα τμήμα της μεσοτοιχίας και του ενός εξωτερικού τοίχου. Οι τοίχοι κατασκευάστηκαν χωρίς λάκκο θεμελίωσης, με υποδομή από αργολιθοδομή, συνδετικό υλικό πηλόχωμα, και πιθανόν με αργιλική επάλειψη. Περικλείουν ένα εξαιρετικά παχύ στρώμα διαλυμένων πλιθίων με έντονα ίχνη καύσης, πιθανότατα από την καταστροφή της πλίνθινης ανωδομής. Κατά την αφαίρεση του στρώματος καταστροφής και του δαπέδου από πατημένο πηλόχωμα εντοπίστηκε μεγάλος αριθμός αγγείων. Συγκεκριμένα αποκαλύφθηκαν 14 αγγεία αποθήκευσης, μεταφοράς και επιτραπέζια, σχεδόν ισόποσα κατανεμημένα στους δύο χώρους. Την οικοσκευή συμπληρώνουν πήλινα σφονδύλια και λίθινα εργαλεία.

Στη φάση αυτή αποδίδονται συνολικά επτά ελεύθερες ταφές που δεν παρουσιάζουν τυπολογικές διαφορές. Στο σύνολό τους είναι απλοί λακκοειδείς τάφοι που σε δύο περιπτώσεις οριοθετούνται υποτυπωδώς από αργούς λίθους (Ταφές 5 και 11)¹. Έχουν κυμαινόμενο βάθος και ενίοτε επιμελημένο δάπεδο από μικρές λατύπες, πήλινες πλάκες ή στρωμένο πηλόχωμα. Σε κάποιες περιπτώσεις φέρουν λιθοσωρό – σήμα. Ο νεκρός κείται σε όλες τις περιπτώσεις σε συνεσταλμένη στάση, αριστερά ή δεξιά.

Ο μικρός **Ταφικός Τύμβος 2** (Εικ. 3) περιέχει την **Ταφή 5**. Ο δακτύλιος του τύμβου αποτελείται από μία σειρά αργολίθων, ενώ η λιθορριπή στο γέμισμα έχει ως συνδετικό υλικό ιδιαίτερα αργιλώδες χώμα. Ο ταφικός λάκκος είναι απλός λακκοειδής, έκκεντρος σε σχέση με το δακτύλιο του τύμβου και περιέχει ακτέριστη ταφή ενήλικα. Με κατεύθυνση Α-Δ και κάθετα τοιχώματα, η ταφή είναι οριοθετημένη ανατολικά και νότια από μεγάλου και μεσαίου μεγέθους αραιούς λίθους και έφερε στην τότε επιφάνεια λιθοσωρό-σήμα. Το κεφάλι του νεκρού βλέπει δεξιά, ο κορμός είναι σε ύπτια θέση, τα χέρια λυγισμένα στην κοιλιά και τα κάτω άκρα συνεσταλμένα. Διαπιστώθηκε ανασκαφικά ότι ο ταφικός λάκκος προηγείται στρωματογραφικά του ταφικού μνημείου, καθώς ο λάκκος βρίσκεται κάτω από το στρώμα καταστροφής, ενώ το μνημείο ψηλότερα.

---

¹ Στην περίπτωση μίας παιδικής ταφής διαπιστώθηκε ότι ο νεκρός ενταφιάστηκε κάτω από το δάπεδο οικίας (Ταφή 12).

Σχ. 1. Λεπτοκαρνά Βάλτος. Γενική κάτοψη.

Στο ανατολικό τμήμα της ανασκαφής, εντοπίστηκε ένας ακόμη αποσπασματικά σωζόμενος τύμβος με τα ίδια κατασκευαστικά χαρακτηριστικά με τον προηγούμενο. Ο τύμβος περιέχει την **Ταφή 11**, λακκοειδή με κάθετα τοιχώματα που οριοθετείται περιμετρικά από μεσαίου και μεγάλου μεγέθους αργούς λίθους. Ο λάκκος έχει προσανατολισμό Δ-Α και ο νεκρός κείται στη δεξιά πλευρά σε συνεσταλμένη στάση, με το κεφάλι ελαφρώς στραμμένο προς τα νότια και τη λεκάνη να καλύπτεται από μεγάλο λίθο. Μοναδικό κτέρισμα είναι ένα λίθινο, κωδωνόσχημο αντικείμενο, που βρέθηκε στον καρπό του χεριού. Ο λάκκος της ταφής χρονολογήθηκε με την μέθοδο του ^{14}C στα 2010 – 1770 π.Χ., δηλαδή λίγο πρωιμότερα από το στρώμα καταστροφής που τον κάλυπτε.

Σημαντικό εύρημα, πιθανότατα αυτής της φάσης, είναι η πλούσια κτερισμένη λακκοειδής **Ταφή 8**. Ο αβαθής ταφικός λάκκος με προσανατολισμό Β-Ν έφερε στην τότε επιφάνεια λιθοσωρό-σήμα. Ο νεκρός είναι νεαρό άτομο² και κείται στην αριστερή πλευρά του σε συνεσταλμένη

² Πρόκειται για άτομο ηλικίας 9 ετών, σύμφωνα με την μελέτη της Π. Τριτσαρόλη (Π. Τριτσαρόλη, ΑΕΜΘ 2007, στον παρόντα τόμο).

στάση, με το κεφάλι στο Βορρά. Στην περιοχή του κρανίου και του θώρακα, κάτω από έναν ογκώδη αργόλιθο, εντοπίστηκαν κοσμήματα και αγγεία. Συγκεκριμένα βρέθηκαν (Εικ. 4) δύο ενώτια από χρυσό ταινιωτό έλασμα που περικλείει χάλκινο σπειροειδές κόσμημα³, καθώς και περιδέριο αποτελούμενο από χρυσές, χάλκινες, γυάλινες και λίθινες χάντρες. Στο δεξί χέρι υπήρχε χάλκινο οκτώσχημο δαχτυλίδι^{4, 5} αρκετά παρόμοιο με αντίστοιχα ευρήματα της Περαιτής και της Πρώιμης εποχής του Σιδήρου στην περιοχή του Ολύμπου, αλλά και με αντίστοιχα της Μέσης Εποχής Χαλκού εκτός Ελλάδας. Στο ύψος του θώρακα εντοπίστηκαν δύο αγγεία, ένα μόνωτο κύπελλο⁶ και μία μικρή φιάλη (Εικ. 5)⁷.

Σε μικρή απόσταση προς βορρά εντοπίστηκε απλή ακτέριστη ταφή μικρού παιδιού (**Ταφή 7**)⁸. Είναι απλή λακκοειδής, αβαθής ταφή και έχει προσανατολισμό Β-Ν. Ο πυθμένας του λάκκου έχει υποτυπώδη διαμόρφωση από στρωμένες μικρές λατύπες, οι οποίες παρουσιάζουν μεγαλύτερη

---

³ Papadopoulos Th. J. 1987, Tombs and Burial Customs in Late Bronze Age Epirus, Laffineur R. (ed), THANATOS LES COUTUMES FUNERAIRES EN EGÉE A' AGE DU BRONZE, 21-23 avril 1986, AEGAEUM 1., σελ. 198, Plate XXXVIb. Πανομοιότυπο σπειροειδές κόσμημα το οποίο χρονολογείται στην ΥΕΙΙΙ.

⁴ Παρόμοια δαχτυλίδια, με κάποιες όμως διαφοροποιήσεις και χρονολογημένα στην ΥΕΙΙΙ εντοπίστηκαν στην Περαιτή (Σ. Ιακωβίδη, Περαιτή Το Νεκροταφείο, Τόμος Α και Γ, 1999, Αθήνα, σ. 85, Πιν. 27β) και στην Ήπειρο (Papadopoulos Th. J., ο.π., 198, Plate XXXVIb). Σχετικός σύνδεσμος και http://www.historisches-contor.de/catalog/index.php?cPath=28_29 για δαχτυλίδι στη Γερμανία περίπου στα 1500π.Χ.

⁵ Το σχήμα των αντίθετων σπειρών υπάρχει κατά την ΠΕΧ και σε περόνες, πχ. από τη Νάξο. Π. Σωτηρακοπούλου, Κυκλάδες και Βόρειο Αιγαίο Οι σχέσεις τους κατά το δεύτερο ήμισυ της 3^{ης} χιλιετίας π.Χ., *Η Πολιόχνη και η Πρώιμη εποχή Χαλκού στο Βόρειο Αιγαίο, Διεθνές Συνέδριο Αθήνα 1996, 1997*, Αθήνα, σ. 529, Σχ. 2.29.

⁶ Παρόμοιο αγγείο έχει εντοπιστεί στο νεκροταφείο της Μάνικας. Χαρακτηρίζεται ως πρόχους και χρονολογείται στην ΠΕ (ΠΕ 2 και ΠΕ 3). (Α. Sampson, Μάνικα, Ο πρωτοελλαδικός οικισμός και το νεκροταφείο, ΙΙ, Αθήνα, 1988, σ. 24, Εικ. 32). Προφανώς αποτελεί το προδρομικό σχήμα του αγγείου της Λεπτοκαρυάς, παρόλο που, κατά την ΜΕΧ, το σχήμα αυτό δεν υπάρχει σε ανασκαφές του πολιτιστικού κύκλου της Θεσσαλίας (Άργισσα, Πευκάκια), στον οποίο ανήκει η περιοχή της Πιερίας.

⁷ Το ακριβές σχήμα δεν εντοπίστηκε στη βιβλιογραφία. Παρόμοιας λογικής αγγείο έχει βρεθεί στην Άργισσα και χρονολογείται στο τέλος της ΠΕΧ. (Hanschmann, E. - V. Milojević, "Die deutschen Ausgrabungen auf der Argissa-Magula in Thessalien III. Die frühe und die beginnende mittlere Bronzezeit." *Beitr. ur- u. frühgesch. Arch. Mittelmeer-Kulturraum 13/14. Bonn. 1976*, Teil. II. Tafel 43/1)

⁸ Ηλικίας περίπου 4 ετών

πυκνότητα στην έκταση του σκελετού. Ο νεκρός είναι τοποθετημένος στη δεξιά πλευρά του σε συνεσταλμένη στάση, με το κεφάλι προς Βορρά

Η επίσης ακτέριστη λακκοειδής ταφή ενήλικα, **Ταφή 10**, ήταν σφραγισμένη με κυκλικού σχήματος λιθοσωρό-σήμα . Ο ταφικός της λάκκος είναι ανοιγμένος σε αποθέσεις χειμάρρου και έχει προσανατολισμό ΒΔ-ΝΑ. Ο νεκρός είναι ελαφρά συνεσταλμένος προς τα δεξιά με το κεφάλι στα ΒΔ, σε ελαφρώς συνεσταλμένη στάση. Αξίζει να τονιστεί ότι στην ταφή αυτή δεν παρατηρήθηκε στρωματογραφική διαφοροποίηση ανάμεσα στον λάκκο της ταφής και στο ταφικό μνημείο.

Βόρεια της Ταφής 10 εντοπίστηκε μία ακόμη λακκοειδής ταφή ενηλίκου (**Ταφή 9**) με κάθετα τοιχώματα και προσανατολισμό ΒΔ-ΝΑ. Ο πυθμένας είναι στρωμένος με καθαρό αργιλοαμμώδες χώμα, επάνω στο οποίο είναι τοποθετημένος ο νεκρός στη δεξιά του πλευρά, σε ελαφρώς συνεσταλμένη στάση, με το κεφάλι στα ΒΔ. Τον συνοδεύουν ένα καθαρόσχημο αγγείο, τοποθετημένο αρκετά ψηλότερα από το κεφάλι, καθώς και ένα λίθινο κωδωνόσχημο αντικείμενο κάτω από τη λεκάνη. Ανάλογο αντικείμενο βρέθηκε και στο νεκροταφείο τύμβων της ΜΕΧ στην Πηγή Αθηνάς. Στο σημείο που βρίσκεται η Ταφή 9, κατά την επόμενη οικιστική φάση (Βάλτος 2) κατασκευάστηκε με ιδιαίτερη επιμέλεια κτίσμα με κάτοψη σε σχήμα Π, το οποίο περιέβαλε την ταφή και εμφανώς σχετίζεται με αυτήν.

Βάλτος 2: Πρόκειται για μια οργανωμένη εγκατάσταση με πλούσια αρχιτεκτονικά κατάλοιπα (βλ. Εικ. 1) που ακολούθησε αμέσως μετά την καταστροφή της προγενέστερης από φωτιά. Τη στρωματογραφική και χρονολογική διαδοχή επιβεβαίωσαν και οι αναλύσεις του ^{14}C , που τοποθέτησαν την φάση στα 1670-1505π.Χ.

Οι μνημειακότερες κατασκευές αυτή την περίοδο είναι τρεις περίβολοι, καθώς και κτίσμα κάτοψης Π. Από τον πρώτο περίβολο (**Περίβολος 1**) σώζεται μόνο η τελευταία σειρά των λίθων του. Οι **Περίβολοι 2 και 3** είναι καμπυλόγραμμες, ομόκεντρες κατασκευές (Εικ. 6). Όπως προέκυψε ανασκαφικά, αρχικά κατασκευάστηκε ο εξωτερικός Περίβολος 2 με καλοσχηματισμένα τα δύο του μέτωπα και στη συνέχεια προσαρτήθηκε στην ανατολική του πλευρά ο Περίβολος 3, με διαμορφωμένο μόνο το ορατό του μέτωπο. Στη συνέχεια οι δύο κατασκευές λειτούργησαν ενιαία. Σώζονται σε

ύψος 1μ. και το πλάτος τους κυμαίνεται από 2,30μ. έως 3,00μ. Είναι κατασκευασμένοι από αργολιθοδομή με πηλόχωμα ως συνδετικό υλικό. Έχουν ισχυρό θεμέλιο από ογκόλιθους, ενώ η ανωδομή τους είναι κατασκευασμένη από μεγάλους ακατέργαστους λίθους στα μέτωπα και λιθορριπή στο γέμισμα. Το ανατολικό τους άκρο καταστράφηκε μετά από έντονο πλημμυρικό επεισόδιο και στη συνέχεια επισκευάστηκε χρησιμοποιώντας τις αλλουβιακές αποθέσεις.

Σημαντικό εύρημα, αν και προβληματικής ερμηνείας, αποτελεί η **Κατασκευή σε σχήμα Π** (Εικ. 7). Αρχικά θεωρήθηκε ότι πρόκειται για δύο παράλληλους περιβόλους. Ωστόσο, με την εξέλιξη των εργασιών διαπιστώθηκε ότι πρόκειται για μία ενιαία κατασκευή επιμελούς δόμησης, παρόμοιας με τους περιβόλους. Η ερμηνεία του οικοδομήματος αυτού δεν είναι σαφής και μάλλον όχι μονοσήμαντη. Βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με τους Περιβόλους 2 και 3 και ίσως αποτελεί τη διαμόρφωση εισόδου μίας ενιαίας κατασκευής, η οποία ακολουθώντας το φυσικό ανάγλυφο εναλλάσσεται σε καμπυλόγραμμο και ευθύγραμμο τμήματα. Δυστυχώς στο μεταξύ τους διάστημα οι αρχαιότερες παρασύρθηκαν από χείμαρρο και η υπόθεση δε μπορεί να επιβεβαιωθεί. Εναλλακτικά, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι πρόκειται για ταφικό μνημείο με στόχο την οριοθέτηση της Ταφής 9 του Βάλτου 3, που αναλύθηκε παραπάνω.

Στη νοητή συνέχεια της «Κατασκευής Π» προς Νότο αποκαλύφθηκαν δύο συνευθειακοί τοίχοι οι Τχ. ΙΙΙ και ΙΙΙΑ με την ίδια κατεύθυνση αλλά με εμφανείς κατασκευαστικές διαφορές. Ο Τχ. ΙΙΙΑ είναι κατασκευασμένος από μεσαίου μεγέθους αργόλιθους και συνδετικό υλικό πηλόχωμα και διασώζει μόνο την κατώτερη σειρά της λιθοδομής του. Στο νότιο κατεστραμμένο άκρο του ανασκάφηκε συνευθιακός τοίχος, ο Τχ. ΙΙΙ, θεμελιωμένος στο ίδιο στρώμα, χτισμένος όμως, σε ψηλότερο επίπεδο. Έχει «οδοντωτό» μέτωπο με εναλλασσόμενες προβολές και εσοχές και φαίνεται να γωνιάζει κάθετα προς τα ΝΑ.

Στη νοτιοανατολική πλευρά του ανασκαφικού χώρου, όπως προαναφέρθηκε στο Βάλτο 3, ανασκάφηκε το **Κτήριο Α**, που μετατράπηκε σε επίμηκες, μονόχωρο κτίσμα (βλ. Εικ. 2), στο εσωτερικό του οποίου εντοπίστηκαν ελάχιστα κινητά ευρήματα. Αμέσως δυτικά του Κτηρίου Α

αποκαλύφθηκε τμήμα άλλου κτηρίου, επίσης κατεστραμμένου από τα σκαπτικά μηχανήματα, από το οποίο σώζεται μόνο η ΒΑ του γωνία.

Στο Βάλτο 2 τέλος, αποκαλύφθηκε **κτίσμα δύο δωματίων** με προσανατολισμό ΝΔ-ΒΑ. (Εικ. 8). Είναι κατεστραμμένο στο ανατολικό τμήμα του από χείμαρρο και αποτελείται από δύο διαδοχικά μονόχωρα κτίσματα με εφαπτόμενους τους δύο εξωτερικούς τοίχους. Το βόρειο κτίσμα έχει ορθογώνια κάτοψη με μέγιστο μήκος 7,50μ. Το νότιο κτίσμα, αν και είναι μικρότερων διαστάσεων, αποτελείται από τοίχους χτισμένους με ογκωδέστερους αργόλιθους. Η εφαπτόμενη διάταξη των δύο κτισμάτων και η πιο ενισχυμένη κατασκευή του νότιου κτίσματος μάλλον προκύπτουν από την ανάγκη για προστασία από τα διαχρονικά και έντονα πλημμυρικά επεισόδια που συμβαίνουν συχνά στη διάρκεια ζωής του οικισμού. Για συνδετικό υλικό των λίθων χρησιμοποιείται πηλόχωμα, ενώ η ανωδομή φαίνεται πως ήταν πλίνθινη, όπως προκύπτει από το στρώμα καταστροφής του κτηρίου. Το εσωτερικό δάπεδο είναι από πατημένο πηλόχωμα και εξωτερικά της κατασκευής εντοπίζεται αδρή λιθόστρωση.

Η φάση Βάλτος 2 καλύφθηκε από διαβρώσεις του Ολύμπου στις αρχές της Ύστερης Εποχής του Χαλκού.

Εντυπωσιακό και μοναδικό ταφικό εύρημα της φάσης αυτής αποτελεί ο μεγάλος **Ταφικός Τύμβος 1** (Εικ. 9), ο οποίος δυστυχώς είναι κατεστραμμένος στο νότιο τμήμα του από χείμαρρο. Έχει ισχυρό δακτύλιο με βαθύ θεμέλιο και διαμορφωμένο το εξωτερικό, ορατό του μέτωπο που σώζεται μέχρι το ύψος των 5 δόμων. Η λιθοριππή αποτελείται από μικρότερες πέτρες και πηλόχωμα.

Περικλείει τρεις λακκοειδείς ταφές, μία κεντρική και δύο περιφερειακές σε άμεση γειτνίαση. Οι τάφοι είναι απλοί λακκοειδείς με εξαίρεση τη μία περιφερειακή ταφή, στην οποία ο λάκκος οριοθετείται στις δύο πλευρές του από αργούς λίθους. Έχουν κυμαινόμενο βάθος και σε δύο περιπτώσεις εσωτερικό αναβαθμό. Επιπλέον, ο λάκκος της δεύτερης περιφερειακής ταφής έχει επιμελημένο δάπεδο από στρωμένα βότσαλα. Όλες φέρουν λιθωσώδη σήμα. Ο προσανατολισμός τους είναι Β-Ν και στην περίπτωση της μίας περιφερειακής ταφής ΒΔ-ΝΑ. Η τοποθέτηση του νεκρού διαφοροποιείται σε ύπτια ή πλάγια συνεσταλμένη θέση με το κεφάλι βόρεια ή νότια αντίστοιχα.

Οι ταφές είναι ακτέριστες, με εξαίρεση τη μία περιφερειακή ταφή νεαρής γυναίκας (20-30 ετών) κτερισμένης με χάλκινα κοσμήματα: σφικωτήρες, ένα περιδέραιο από συσπειρωμένο σύρμα και ένα βραχιόλι από σφαιρικές χάντρες.

Δείγμα άνθρακα από την κεντρική ταφή του τύμβου την τοποθετεί νωρίτερα (1925 – 1750 π.Χ.) από το στρώμα καταστροφής πάνω στο οποίο είχε κατασκευαστεί ο τύμβος. Το παραπάνω δεδομένο επαναφέρει τον προβληματισμό για το κατά πόσο στο νεκροταφείο του Βάλτου τα ταφικά μνημεία και οι λάκκοι συνανήκουν χρονικά ή οι ταφές των νεκρών προηγούνται της κατασκευής του ταφικού μνημείου. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, η λακκοειδής ταφή θα σμαινόταν απλούστερα (με μικρό λιθοσωρό ή με κάποιο φθαρτό σήμα) το οποίο θα παρέμενε ορατό, ώστε να κατασκευαστεί εκ των υστέρων το ταφικό μνημείο.

Βάλτος 1: Πρόκειται για μία πρόχειρη εγκατάσταση, η οποία σηματοδοτεί τη νεότερη φάση του οικισμού, μάλλον στα τέλη της Εποχής του Χαλκού και αφού προηγήθηκε η επικάλυψη της θέσης με διαβρώσεις του Ολύμπου.

Στην τελική αυτή φάση του οικισμού εντοπίστηκαν δύο αποσπασματικά σωζόμενοι τοίχοι με διαφορετικό προσανατολισμό, αλλά παρόμοιο τρόπο δόμησης, καθώς και πασσαλότρυπες, λάκκοι, λιθοσειρές και λιθοστρώσεις.

Οι πρώτες έρευνες του 2000 στη θέση Βάλτος της Λεπτοκαρυάς δεν ήταν δυνατό να προϊδεάσουν τον ερευνητή για τον όγκο και το είδος των επικείμενων ευρημάτων. Κατά τις ανασκαφικές περιόδους που ακολούθησαν της αρχικής, επιβεβαιώθηκε η εντατική χρήση του χώρου στην περιοχή κατά την Εποχή του Χαλκού, τόσο σε οικιστικό επίπεδο όσο και σε ταφικό.

Εικ. 1: Γενική άποψη της ανασκαφής. Σε πρώτο πλάνο το κτήριο σχήματος Π και στο βάθος οι Περίβολοι 2 & 3, ο Ταφικός Τύμβος 1 και το δίχωρο κτήριο.

Εικ. 2: Κτήριο Α.

Εικ. 3: Ο Ταφικός Τύμβος 2 με την Ταφή 5.

Εικ. 4: Κτερίσματα Ταφής 5.

Εικ. 5: Ταφή 5. Μόνωτο κύπελλο και φιάλη.

Εικ. 6: Περιβόλοι 2 & 3.

Εικ. 7: Κατασκευή σχήματος Π.

Εικ. 8: Κτήριο δύο χώρων.

Εικ. 9: Ταφικός Τύμβος 1.